

Výsledek šetření odboru kontroly tržní síly

Již více než rok je účinný zákon č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití (dále jen „zákon“).

Tento zákon již v době svého vzniku vyvolal celou řadu nejrůznějších reakcí, z nichž mnohé byly negativní. Důvodem bylo několik skutečností, a to především ne zcela jasný obsah zákona, kdy celá řada pojmů v něm obsažených umožňovala několikrát výklad, některé zřejmé chyby, které zákon obsahuje a v neposlední řadě i doba schválení zákona a nabytí jeho účinnosti, tedy závěr roku, kdy mezi dodavateli a odběrateli probíhají jednání o podobě smluv pro následující rok.

Zejména poslední z uvedených skutečností znamenala, že mezi subjekty, jejichž činnost zákon ovlivňuje, vznikla nejistota o tom, jak postupovat, aby se nedostaly do rozporu se zákonem. Důsledkem bylo, že se Úřad stal místem, kde probíhala řada setkání se zástupci dodavatelů i odběratelů, jejichž smyslem bylo alespoň naznačit, jak Úřad chce postupovat při vlastní aplikaci zákona.

Tato jednání však byla ovlivněna tím, že ani Úřad neměl žádné zkušenosti s touto novou právní normou, a tak informace, které Úřad poskytoval, nemohly být považovány za konečné a definitivní. O tom Úřad koneckonců vždy předem informoval všechny, kdo se na něj s žádostí o výklad ustanovení zákona obrátili.

Rovněž na konferenci, která se konala v listopadu loňského roku, zazněl několikrát požadavek na co nejrychlejší uveřejnění určitého návodu, který by účastníky smluvních vztahů informoval o pohledu Úřadu na nejrůznější situace, k nimž v dodavatelsko-odběratelských vztazích, na něž se zákon vztahuje, dochází.

Z těchto důvodů se Úřad rozhodl provést plošné (sektorové) šetření, zaměřené na získání co nejvíce informací a poznatků o vztazích mezi dodavateli a odběrateli potravinářských a zemědělských produktů. V průběhu šetření byly osloveny především všechny významné obchodní řetězce a rovněž co nejširší okruh dodavatelů. Výsledkem šetření bylo množství informací poskytujících poměrně přesný obraz vztahů v tomto odvětví.

Následovalo vyhodnocování získaných informací s cílem rozpoznat případy, které nasvědčovaly možnému porušení zákona, následně prošetřit nejzávažnější případy možného porušení zákona a v co nejkratší době sjednat nápravu.

Je však třeba uvést, že i po roce platnosti zákona a několika konzultacích, se Úřad i nadále setkával s velmi malou ochotou poskytovat informace. Tento opatrný přístup k poskytování informací Úřad zaznamenal především na straně některých dodavatelů, kteří se obávali, že přístup k informacím, které Úřadu poskytnou, získá i soutěžitel, vůči kterému směřuje stížnost či podání.

Obavy jsou však neopodstatněné, neboť Úřad má ze zákona povinnost zajistit, aby k informacím poskytnutým kteroukoli osobou neměla přístup žádná z třetích osob. Tuto povinnost Úřad striktně dodržuje a nemůže tak dojít k tomu, aby byly takové informace komukoli přístupné.

Protože ze získaných poznatků skutečně vyplynulo několik podezření na možné porušování zákona, zahájil Úřad celkem šest správních řízení. V současné době Úřad již některá správní řízení vedená podle zákona ukončil, a proto předkládá následující obecné informace alespoň částečně osvětlující úvahy, kterými byl při posuzování jednání účastníků těchto řízení veden. I v tomto případě je ale na místě upozornit, že se jedná o názory Úřadu vyslovené v řízeních vedených v prvním stupni a nejsou tedy potvrzeny ani odvolacím orgánem, ani nebyly doposud podrobeny soudnímu přezkumu.

Ve zmíněných správních řízeních se Úřad prozatím zabýval především dvěma způsoby jednání odběratelů.

Tím prvním bylo nedodržování lhůt splatnosti faktur za dodané zboží. Tato lhůta má podle zákona činit 30 dnů. Z šetření vedených Úřadem vyplynulo, že ne ve všech případech je tato 30denní lhůta dodržována. Důvody jsou různé, nicméně v několika případech odběratelé na svoji obranu uváděli, že delší než 30denní lhůtu splatnosti faktur uplatňují pouze vůči těm dodavatelům, vůči nimž nemají významnou tržní sílu. Toto konstatování potom doplnili o jisté dokumenty, podle nichž klasifikovali jednotlivé dodavatele na ty, vůči nimž tržní sílu mají a na ty, vůči nimž tržní sílu nemají.

V této souvislosti je třeba poznamenat, že Úřad k takovým dokumentům nepřihlíží, neboť jsou především výsledkem subjektivní úvahy toho kterého odběratele. Daleko závažnější důvod, proč Úřad neakceptuje takové dělení dodavatelů je však ten, že koncepce tržní síly není založena na zkoumání každého jednotlivého smluvního vztahu, k nimž mezi dodavatelem a odběratelem dochází, ale na objektivní skutečnosti vyjádřené v zákoně obratem ve výši pěti miliard korun.

Jestliže tedy obrát odběratele činí pět miliard korun nebo je vyšší, potom se podle názoru Úřadu nachází v situaci, kdy vůči všem svým dodavatelům vystupuje z pozice významné tržní síly a nemůže tak jednu skupinu dodavatelů diskriminovat vůči jiné skupině, ale musí vůči všem svým dodavatelům vystupovat tak, aby svým jednáním neporušoval zákon.

Další způsob jednání odběratelů, který byl předmětem posuzování ze strany Úřadu v rámci správního řízení, bylo uplatňování tzv. skonta. Jedná se o situace, kdy dojde mezi dodavatelem a odběratelem k dohodě o tom, že pokud odběratel uhradí fakturu za dodané zboží dříve, než je termín splatnosti úhrady faktury, potom se fakturovaná částka sníží.

Především je třeba konstatovat, že Úřad nemá žádné námitky proti takovým dohodám, pokud jsou skutečně výsledkem dohody a nikoli jednostranného diktátu ze strany odběratelů. Úřad akceptuje, že dřívější, než sjednaná doba úhrady fakturované částky, přináší výhody i dodavatelům zboží, který dříve získá peníze za dodané zboží.

Nicméně, musí existovat předem daná a zcela jasná pravidla upravující výši skonta, tedy slevy z fakturované částky, a to v závislosti na tom, kdy k úhradě faktury dojde. Tento názor Úřadu byl vyjádřen v jednom z vydaných rozhodnutí, kdy účastník řízení navrhl závazky týkající se právě uplatňování skonta, s nimiž Úřad po jejich upřesnění souhlasil.

V tomto konkrétním případě Úřad akceptoval návrh závazků, který vycházel z toho, že odběratel bude vůči všem dodavatelům, kteří odsouhlasí tzv. skonto, postupovat stejným způsobem. Podmínkou je, že odběratel bude skonto uplatňovat podle předem zpracovaného „ceníku“, který odběratel vyhotoví vždy k 1. 1. daného roku, přičemž skonto bude uplatňováno na základě písemné žádosti dodavatele o předčasnou úhradu jedné či více pohledávek nebo všech pohledávek dodavatele nebo na základě platně uzavřené smlouvy, v níž bude výslovně uveden počet dnů, o něž má být úhrada provedena předčasně, jakož i výše skonta za předčasnou úhradu pohledávek. V obou případech bude způsob výpočtu výše skonta zohledňovat počet dní, o něž dojde k předčasné úhradě. Další podmínkou je, že roční efektivní sazba skonta bude při jednoduchém úročení srovnatelná s ročními úrokovými sazbami uplatňovanými faktoringovými společnostmi na trhu České republiky. Nebudou-li tyto sazby veřejně přístupné ani jinak spolehlivě známé, bude odpovídat zjištěnému váženému průměru nákladů kapitálu (WACC) odběratele před zdaněním a jeho souvisejícím administrativním nákladům.

Tolik alespoň v krátkosti k poznatkům, které Úřad ze své činnosti získal. Jakmile budou k dispozici další informace z šetření či správních řízení, bude o nich Úřad opět informovat.